

Ervaringsdeskundigheid

Minke Dijkstra*

Toen ik het boek *Deskundig door de verslaving. Praktijken en dilemma's bij de inzet van ervaringsdeskundigen* (SWP, 2012) in handen kreeg, kwam mijn eigen ervaring in werken met een ervaringsdeskundige als herinnering naar boven. Enkele jaren geleden reageerde een vrouw - we zullen haar Anneke noemen - op een openstaande vacature bij onze organisatie, voor de functie van opvangmedewerker in de huiskamer voor prostituees. Zij was ervaringsdeskundig op het gebied van verslaving en prostitutie, wat uiteraard onze interesse wekte. Wij waren overtuigd van de meerwaarde die een ervaringsdeskundige in ons team en ons werkveld kon hebben. Onze leidinggevende en twee collega's spraken met Anneke; hun indruk was positief en dit werd teruggekoppeld.

Dat wij dit een kans gingen geven stond vast, maar over de precieze invulling waren er veel onduidelijkheden. Er waren ook twijfels in het team. Het leek de bedoeling dat Anneke uiteindelijk als volwaardig medewerker haar diensten zou draaien, maar wanneer zouden

collega's volledig op haar kunnen bouwen? Behalve dat Anneke over waardevolle ervaringskennis beschikte, had zij weinig tot geen opleiding genoten als professionele hulpverlener. Ze was begonnen met een opleiding tot ervaringsdeskundige, maar dit stond op een laag pitje. En wie zou haar begeleiden?

Ze draaide een paar maanden boventallig mee; een bijzondere en leerzame ervaring voor cliënten, collega's en Anneke zelf. Maar na verloop van tijd bleek dat zowel het team als Anneke er niet klaar voor waren om 'gewoon' als collega's samen diensten te draaien. We namen afscheid van elkaar en ik ben nog steeds onder de indruk van de waardigheid waarmee Anneke dat deed. Wat jammer dat wij van tevoren niet beter hadden nagedacht over de positie van een ervaringsdeskundige in ons werk en team ... Hierover nadenkend, merk ik dat mijn interesse voor het boek is gewekt.

Deskundig door de verslaving werd eind vorig jaar gepresenteerd op Hogeschool Windesheim te Zwolle, tijdens een minisymposium over verslavingsdeskundigheid. Het boek is het product van een aantal bijeenkomsten van de werkgroep Verslavingservaringsdeskundigheid onder het lectoraat Verslavingspreventie.

* Drs. M. Dijkstra is onderzoeker bij het CVO en werkzaam bij de Huiskamer Aanloop voor Prostituees bij De Tussenvoorziening te Utrecht. E-mail: m.dijkstra@drugresearch.nl.

De werkgroep bestond uit ervaringsdeskundigen, docenten, onderzoekers, beleidsmedewerkers en cliëntenorganisaties. Het boek richt zich niet enkel op ervaringsdeskundigen die zich als dusdanig profileren, maar op elke medewerker in de verslavingszorg die hersteld of herstellende is van een verslaving. Dus ook de reguliere professional die te kampen heeft (gehad) met bijvoorbeeld een alcoholverslaving, maar dit (bewust of onbewust) verborgen houdt in zijn werk. Daarom spreekt het boek niet van ervaringsdeskundigen, maar van ervaringsdeskundigheid; een eyeopener voor mij. Het boek is een mooi voorbeeld van hoe onderzoek geïntegreerd wordt met onderwijs bij de Hogeschool Windesheim en aansluiting zoekt bij de praktijk. Op haar website schrijft de hogeschool dat zij zich met het lectoraat Verslavingspreventie wil richten op de professionalisering van de preventiewerker bij verslaving. Zij wil nagaan in hoeverre persoonlijke ervaringskennis van de hulpverlener in de praktijk al dan niet kan bijdragen aan de effectiviteit van verslavingspreventie. En vervolgens kijken naar wat dit betekent voor de opleidingsprogramma's voor zowel studenten als professionals. Dit komt terug in het boek.

Het boek is opgebouwd uit zeven hoofdstukken. Eerst wordt ingegaan op de vraag wat ervaringsdeskundigheid is. Hierbij wordt uitgebreid stilgestaan bij wat verslaving is, de verschillende visies op verslaving, of iemand ex-verslaafd of hersteld kan zijn en ervaringsdeskundigheid versus verslavingservaringsdeskundigheid in het bijzonder. Vervolgens wordt beschreven hoe ex-verslaafde me-

dewerkers in het verleden in de verslavingszorg werden ingezet, hoe ervaringsdeskundigheid aansluit bij de huidige ontwikkelingen in de verslavingszorg en hoe ervaringsdeskundigheid tegenwoordig ingezet wordt. Daarna komen de voordelen, valkuilen en aandachtspunten bij inzet van ervaringsdeskundigheid aan bod. De grondigheid waarmee de auteurs te werk zijn gegaan om een compleet beeld te schetsen van ervaringsdeskundigheid, uit zich in hoofdstuk 6, dat maar liefst 56 subparagrafen bevat. Stuk voor stuk voor zich sprekende en herkenbare voordelen, valkuilen en aandachtspunten, maar het zijn er wel veel. Het slothoofdstuk geeft een twintigtal adviezen voor werkveld, onderwijs en onderzoek.

Soms worden in *Deskundig door de verslaving* zijwegen bewandeld die boeiend zijn en zeer waarschijnlijk tot interessante discussies hebben geleid in de werkgroep, maar die de overzichtelijkheid van het boek niet ten goede komen. In het voorwoord wordt gemeld dat het boek - naast het bieden van een overzicht van huidige (en vroegere) praktijken en ervaringen met de inzet van verslavingservaringsdeskundigheid - een positioneringsdocument wil zijn. Wellicht had het beter uitgepakt als het iets minder een positioneringsdocument was geweest en iets meer overzicht. Het is een interessant document en het snijdt interessante onderwerpen aan, maar de antwoorden op de vragen waar de werkgroep naar zocht, zouden naar een niveau hoger getild kunnen worden.

De dvd bij het boek biedt een waardevolle aanvulling en illustratie en zal zeker leiden tot interessante discussies. De dvd

zou uitgebreid kunnen worden met een kijkwijzer of uitgebreider bijbehorend 'lesmateriaal'. Nu wordt er in het boek wel verwezen naar scènes op de dvd, maar is het lastig dit terug te vinden wanneer je de dvd bijvoorbeeld bij onderwijs wilt gebruiken.

De conclusies en bevindingen van de werkgroep en het boek sluiten aan bij

mijn ervaring met ervaringsdeskundigheid. Inzet van ervaringsdeskundigheid is een heel waardevolle toevoeging in de verslavingszorg, maar vraagt zorgvuldige aandacht, positionering en evaluatie en verder onderzoek. *Deskundig door de verslaving* geeft hiervoor een mooie aanzet.